

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3

Fylke: Akershus

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Hurdal

Emne: Brynet

Bygdelag: Jøngsgruina

Oppskr. av: Olav Tøster

Gard: Klokkermoen

(adresse): Hurdal i Romerike

G.nr. 32 Br.nr. 7,

A. -Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Johan Løvli, ca 80 år, Snåbraker

SVAR

1. Ja bryne^(A) brukes til ja (Vardalsbryne) rau-aktig bryne var best. Bløtt mindre godt Kniv-bryne. Olje bryne til barberkniver.
2. Begge deler. Naturlig brynestein finnes ikke her. Vardalsbryne brukes for.
3. De fleste redskaper bli først slipt på slipestein, rund, og så kvasset med bryne; men barberkniver og kystjærerkniver bli bare brynt.
4. 80 årige folk her kan ikke huske annet enn at rund slipestein har vært brukt, så lenge de har levd.
5. Tennestein har vært brukt og brukes ennå i skogen til å bryne økser med. Øksa må da finbrynes med et alminnelig bryne etterpå. På sekervanger og utsløtter har en i uminnelige tider hatt med seg slipestein når folk drev med slåttin. I Brøttli brukes det ennå.
6. Folk har som regel med seg 2 slipte jaer, og de skal være ei økt. Noen bruker bare 1 ja i økte.

7. De Johan Looli var smögutt brukte de smekastikke (ii) av eikebe. Om våren ble eikestikkene lagt i stellmökke i stelledammen. Utpå sommeren ble de tatt fram og laga istand. De var da blitt mjuke og fri for kvae. Ettu at de var blitt selja og pussa ble de hakka med en knivodd slik:

altså på langs. Så måtte se-
stikka stikkes inn i ei åykt-maur-
tue eller eik-maurtue og gnis
fram og sebars til hola ettu
knivödden var fullstappa med
fin sand. Nå var
smekastikka ferdig, og var den
god, skulle det gnistre i jaen
når de smeka. "De blei jaen
så skarp at en rett kunne
bruke den til barberkniv."
Og det kan henges når en ska
te fimmstyggen.

Noen lager smekestikke i order-be
på samme måte, men det er ikke
så bra.

8. Jaen sitter på orvet når de
sliper i slåttonna; for jaen er
festa med ^{et} jastog (viu) Ved
meining i kornakeren tar de
den av og sliper da med

eggen inot seg

9. Når de byner jærn, holdes den under armen der hvor orvet sitter, og med ødden i fra seg. Hu brukes bare langoro. Det skal være så langt at det rekkes opp under armen på slått karv.
10. Koppun som bynet bæres i kalles bynebutt og er laga av en ut-höla björke kubbe, eller av never, eller mest et bespann laga hos en legger i bygda.
12. Den ble för bäret bakpå i belte; men vetnet skvalp over så de bli blänke
13. En spyttar på både natur- og kunst byne för de byner og sier bare: "Tvi!"
14. Mjålet etter byning kalles slipskinsand
15. Det bli brukt til å pussa kniver med. De kunne en blande mjålet med vann til ei sverte og smøre på sår.
16. Men til noe annet bli ikke sverte brukt.
17. Ikke bynestinen, men jærn bli pussa mjukt när vi legger den i ei myr et års tid.
18. Bryne talar ikke her.
19. När en spyttar på byne sier en; Tvi!
20. Unggätkka kunne nok se en stubb när de bynte; men jeg får ikke tak i det ennå.